آینده متعلق به شما جوانان است

سردار تنگسیری فرمانده نیروی دریایی سپاه در جمع سربازان متأهل شرکت‌کننده در دوره تربیت و تعالی خانوادگی ویژه سربازان متأهل نیروی دریایی گفت: آینده متعلق به شما جوانان است و سربازان دارای هویت ملی و جزئی از توان رزم و اقتدار نیروهای مسلح هستند و ما به تک‌تک آن‌ها افتخار می‌کنیم و من آن‌ها را مثل فرزندانم دوست می‌دارم.

بررسی ابعاد ترور سردار سلیمانی از منظر حقوق بین‌الملل

محمدمهدی لطیفی سیدآبادی
کارشناس حقوق

بلافاصله پس از ترور سردار سلیمانی، وزارت دفاع، وزیر امور خارجه و رئیس‌جمهور آمریکا مواضعی در توجیه جنایت‌های خود تحت عنوان جلوگیری از حمله گسترده علیه اتباع و منافع دولت آمریکا اتخاذ کردند، مواضعی که ایالات‌متحده آمریکا تلویحاً و پوشیده درصدد آن است که جنایت واقع شده را در «دفاع مشروع» و رعایت ساختار موازین حقوق بین‌الملل قرار دهد. رئیس‌جمهور ایالات‌متحده آمریکا دونالد ترامپ در توییت خود پس از ترور سردار سلیمانی و همراهان مدعی شد که: «قاسم سلیمانی هزاران سرباز آمریکایی را در یک دوره بلند زمانی کشته یا به‌سختی مجروح کرده و برای کشتن شمار بیشتر نیز توطئه می‌کرده است».

در پاسخ به این ادعا باید بیان کرد:

نخست اینکه این ترور نمی‌تواند در قالب دفاع از خود تصور شود، چراکه هیچ زمان حمله‌ای تمام‌عیار و مستقیم از سوی دولت ایران به ایالات متحده صورت نگرفته است.

دوم، سازوکار دفاع پیشگیرانه یا همان جنگ بازدارنده مطلقاً مورد تأیید نیست، چراکه اساساً تصمیم‌گیری یک دولت در خصوص حمله به یک دولت یا یک گروه دیگر خلاف روح قواعد منشور سازمان ملل و جامعه بین‌المللی معنی می‌شود.

ادعای دیگری که برخی بر مشروع دانستن این جنایت فراموش‌نشدنی ایالات متحده آمریکا بیان کرده‌اند، شبهه‌ای با این معنی که چون سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در آوریل ۲۰۱۹ به صورت رسمی در سازمان تروریستی یاد شده قرار گرفته است، بنابراین به استناد این بیانیه هرگونه اقدام و فعالیتی علیه فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در هر زمان و مکانی مصداق مبارزه با تروریسمی است که مورد نظر آمریکا بوده و مشروع است!

در جواب به این ادعای واهی نیز باید گفت:

یک: در حال حاضر توافق جامعی در خصوص مفهوم بین‌المللی «جنگ علیه تروریسم» به اعتراف جمعی از حقوقدانان موجود نیست.

دو: تروریست نامیدن فرماندهان و نیروهای نظامی عضو سپاه پاسداران در حقوق بین‌الملل مغایر با تضمین صلح، پایداری امنیت بین‌الملل، نقض حرمت اصول سیاسی حقوق جهانی با معنایی همچون تساوی در حقوق دولت‌ها، عدم دخالت، همکاری، دوستی و احترام به استقلال و تمامیت ارضی آن‌ها در بین همپیمانان جامعه بین‌المللی با معیت برنامه‌های سازمان ملل متحد بوده و چون از مشروعیت حقوقی برخوردار نیست، فاقد وجاهت بین‌المللی است.

با توجه به پاسخ‌های مذکور ترور وحشیانه اعضای سپاه پاسداران از سوی ایالات متحده آمریکا به بهانه برخورد با تروریسم، عقلاً نمی‌تواند هدفی مشروع فرض شود، چراکه بسیاری در خود ایالات متحده آمریکا معتقدند رئیس‌جمهور سابق دونالد ترامپ برای چنین عملیاتی که آمریکا را ممکن است به جنگی بین‌المللی بکشاند، الزاماً باید از کنگره این کشور مجوز لازم را دریافت می‌کرده، بنابراین چون از این عمل تخطی شده حقوق داخلی کشور ایالات متحده آمریکا نقض شده است.

■ تفاوت ترور سردار سلیمانی با ترور دیگر رهبران شبه نظامی

در مقایسه ترور سردار سلیمانی فرمانده ارشد نیروهای مسلح ایران با ترورهای سابق ایالات متحده آمریکا ازجمله ترور شبه نظامیان گروهک‌های تروریستی مانند:

۱.ملا محمد عمر، رهبر طالبان در افغانستان
۲.قائد سلیم سنان الهراتی، از افسران عالی‌رتبه القاعده در یمن
۳.ابو مصعب الزرقاوی، رهبر القاعده در عراق
۴.اسامه بن‌لادن، رهبر القاعده

که وجه اشتراک ترور این افراد با سردار سلیمانی را موجود بودن در فهرست سازمان‌های تروریستی ایالات متحده آمریکا می‌توان احصا کرد که تفاوتی بدیهی و مهم به چشم می‌خورد.

برای بررسی دقیق این مطلب باید به رویه جدید دولت آمریکا برخلاف رویه ترورهای سابق خود در از میان برداشتن سران گروهک‌های تروریستی شبه‌نظامی و فرمانده نظامی و رسمی کشور ایران توجهی ویژه و خاص داشت، چراکه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به طور قانونی بازوی تأثیرگذار و حیاتی کشور ایران به‌شمار آمده و همچون شبه‌نظامیان القاعده، طالبان و... بازیگری غیردولتی نیست و در فهرست گروه‌های تروریستی سازمان ملل قرار ندارد.

ازاین‌گذشته به دلیل اینکه قواعد حقوق بین‌الملل ضمن نپذیرفتن دفاع مشروع پیشگیرانه و پیش‌دستانه علیه کشورها، در هر وضعیتی تحقق حمله نظامی را شرط مبنایی و اساسی دفاع مشروع دانسته و چون چنین حمله نظامی‌ای از سوی دولت ایران منتفی است، بنابراین اقدام آمریکا در ترور فرمانده ارشد نظامی ایران به اتهام ادعای کشتن شهروندان آمریکایی و پیشگیری از آسیب‌رساندن بیشتر، برپایه قواعد حقوق بین‌الملل عملی نامشروع، غیرقابل قبول و مغایر با شرایط و اصول دفاع مشروع است.

■ آخرین وضعیت پرونده شکایت قاتلان سردار

ترور سردار سلیمانی به‌طور قطع در تضاد با اصول و شرایط دفاع مشروع در حقوق مخاصمات مسلحانه قرار گرفته و تحت هیچ شرایطی نمی‌تواند در شمول ماده۵۱ منشور ملل متحد با عنوان اصل دفاع مشروع قرار بگیرد، چراکه تحقق حمله نظامی شرط اساسی و مهم دفاع مشروع به‌شمار آمده و هرگونه حمله پیشگیرانه در این خصوص فاقد ارزش حقوقی فرض و دفاع تلقی می‌گردد. عباسعلی کدخدایی، عضو شورای نگهبان و رئیس کمیته ویژه پیگیری حقوقی و بین‌المللی پرونده ترور و شهادت سردار سلیمانی در جلسه تخصصی مبارزه با تروریسم و افراطی‌گری در منطقه غرب آسیا اظهار کرد: «مقام‌های آمریکایی بر پایه کنوانسیون جهانی، مکلف به رعایت جایگاه بین‌المللی حاج قاسم سلیمانی بودند اما اقدام به ترور ناجوانمردانه او کردند، کیفرخواست پرونده ترور حاج قاسم به مراحل نهایی نزدیک شده و اقداماتی با کمک قوه قضائیه کشور عراق و مقام‌های رسمی این کشور برای پرونده ترور حاج قاسم صورت پذیرفته است که به زودی گزارش‌های آن اعلام خواهد شد».

شهید سلیمانی هنوز فرمانده قلوب مؤمنین است

سردار جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه سردار سلیمانی محور مقاومت را به منظومه مقاومت تبدیل کرد، گفت: شهید سلیمانی هنوز مشغول فرماندهی قلوب مؤمنین است. وی افزود: این شهید بزرگ اسلام به تمام معنا بصیر بود و اوضاع پیرامونی، منطقه‌ای و بین‌المللی را رصد و تحلیل کرده و این شناخت عمیق را در خدمت نظام مقدس جمهوری اسلامی قرار می‌داد.

گفت‌وگو

حجت‌الاسلام علی شیرازی، نماینده سابق ولی فقیه در نیروی قدس سپاه:

هنوز عاشقان سردار سلیمانی بسیاری از اوصاف او را نمی‌دانند

فاطمه سادات حمدی | کتاب «حاج‌قاسمی که من می‌شناسم» به قلم سعید علامیان، روایت رفاقتی ۴۰ ساله با سردار سلیمانی است. این کتاب ثمره ۱۹ ساعت گفت‌وگو با حجت‌الاسلام شیرازی است. برخی دستنوشته‌ها و یادداشت‌های ایشان هم ضمن نگارش و تدوین کتاب آمده است. روایتگر کتاب «حاج‌قاسمی که من می‌شناسم» حجت‌الاسلام‌والمسلمین علی شیرازی، نماینده سابق ولی فقیه در نیروی قدس سپاه است. آنچه در ادامه می‌آید حاصل گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین علی شیرازی است؛ دوست قدیمی و راوی کتاب «حاج‌قاسمی که من می‌شناسم» تا با صحبت درباره سردار دل‌ها، دلتنگیمان را اندکی تسکین دهیم.

■ تأثیرگذارترین خاطره از حاج‌قاسم کدام است؟

سردار سلیمانی با فرزندان شهیدان به خصوص فرزندان شهیدانی که در میدان فرماندهی او شهید شدند؛ چه در دوران جنگ در لشکر ثارالله(ع) و چه در زمانی که در سوریه و عراق علیه داعش می‌جنگید مثل یک پدر با فرزند برخورد می‌کرد و بلکه بالاتر! زمانی که حاج‌قاسم برای فرزندان شهدا صرف می‌کرد و حتی به منزل این خانواده‌ها می‌رفت همین محبت در ارتباط با فرزندان شهدا نسبت به حاج‌قاسم مشهود است. فرزندان شهدا امروز به من می‌گویند: «اشکی که ما در سوگ حاج‌قاسم ریختیم، برای پدرمان نریختیم!» این به خاطر آن عاطفه‌ای است که بین حاج‌قاسم و فرزندان شهدا برقرار است؛ بنابراین فرزندان شهدا در روزی که حاج‌قاسم شهید شد و تشییع پیکر ایشان بود، از سراسر کشور به تهران آمدند و از آنجا به کرمان رفتند و بعضی از این فرزندان شهدا در آن سرمای زمستان دی ماه و سرمای سوزناک کرمان، شب تا صبح ایستادند؛ چون بنا بود شهید پس از تشییع پیکر دفن بشود که دفن به روز بعد موکول شد و این فرزندان شهدا، شب تا صبح در آن سرما ایستادند تا شاهد مراسم دفن باشند.

■ شما سال‌ها با حاج‌قاسم همراه بودید؛ حاج‌قاسم چه شخصیتی داشت و چطور می‌شود ایشان را برای نسل جدید تعریف کرد؟

حاج‌قاسم حقیقتاً در هر موضوعی، مرد میدان بود؛ چه در میدان مبارزه با دشمن، چه در میدان محبت به مردم، چه در ارتباط با کمک‌رسانی و خدمت به جامعه و چه در میدان دفاع از ولایت که در کشور محکم‌ترین دفاع را در رابطه با خط امام و ولایت، حاج‌قاسم داشت. در هر میدانی که ما نگاه می‌کنیم حاج‌قاسم می‌درخشد. چه در میدان اخلاص و تقوا و چه در میدان کتاب‌خوانی؛ پس از رهبر معظم انقلاب، من می‌توانم ادعا کنم کتابخوان‌تر از حاج‌قاسم ندیده‌ام. وقتی ما می‌گوییم کتابخوان‌تر یعنی همه جوانب را نگاه می‌کنیم؛ مشغله حاج‌قاسم را نگاه می‌کنیم؛ مسافرت‌های حاج‌قاسم را نگاه می‌کنیم؛ جلسات حاج‌قاسم را نگاه می‌کنیم و نخوابیدن‌های حاج‌قاسم را که در بعضی روزها ۲۳ ساعت کار می‌کرد، نگاه می‌کنیم. در میدان مطالعه و کتاب‌خوانی هم حاج‌قاسم می‌درخشید و او را باید به عنوان یک انسان دانشمند کتابخوان معرفی کنیم.

■ عملکرد رسانه‌ها و مطبوعات را در خصوص بزرگداشت حاج‌قاسم چطور ارزیابی می‌کنید و به نظر شما جای چه جنس از فعالیت‌هایی هنوز خالی است؟

حاج‌قاسم مربوط به دی ماه و ۱۳ دی ماه نیست. ما در طول سال باید برای حاج‌قاسم کار کنیم. شما رهبر معظم انقلاب را نگاه کنید؛ در طول سال کمتر سخنرانی ایشان دارند که از حاج‌قاسم یاد نکنند و خاطره‌ای از ایشان نقل نکنند. در شهادت حاج‌قاسم همه ایران به میدان آمد و این شخصیت، شخصیت عظیم و استثنایی است و اگر دنیا شخصیتی مثل حاج‌قاسم داشت چند کتاب برایش می‌نوشت؟ مطبوعات و رسانه‌ها برای حاج‌قاسم پای کار آمدند و کار کردند و از همه آن‌ها تشکر می‌کنیم اما بیش از این باید کار شود. ما برای حاج‌قاسم باید صدها رمان بنویسیم و مطبوعات باید دست‌کم هفته‌ای یک مطلب در ارتباط با شهید سلیمانی در طول سال داشته باشند تا این شخصیت عظیم‌الشأن برای جامعه به‌خصوص نسل جوان معرفی شود. هنوز عاشقان حاج‌قاسم بسیاری از اوصاف حاج‌قاسم را نمی‌دانند. ما باید از خصوصیات حاج‌قاسم درس بگیریم. حاج‌قاسم امروز الگوی همه ماست و باید خودمان و زندگی و رفتار خودمان را با زندگی، رفتار و عمل حاج‌قاسم تطبیق بدهیم تا ان‌شاءالله بتوانیم به درجاتی که حاج‌قاسم رسید، برسیم.

در حاشیه

دخالت اتباع حدود چهار کشور در ترور حاج قاسم

رئیس کمیته ویژه پیگیری حقوقی و بین‌المللی پرونده ترور و شهادت حاج قاسم سلیمانی در وزارت امور خارجه اعلام کرد: در کیفرخواست تهیه شده در مورد این پرونده از بعد کیفری نام تعدادی از افراد از اتباع چهار کشور به عنوان مجرمان و مباشران در اجرای این ترور ذکر شده است. به گزارش خبرگزاری ایسنا، عباسعلی کدخدایی افزود: اگر کیفرخواست پیش از پایان سال جاری به مراجع قضایی تقدیم شود، می‌توانیم پیش‌بینی کنیم که در سال آینده دادگاه مربوط شکل بگیرد.

قدس در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام نظافت و دکتر قائمی نیک به دنبال این است مفهوم «آن دختر بی‌حجاب هم دختر من و شماست» را از منظر نیاز امروز جامعه واکاوی کند

رواداری اجتماعی در مکتب سلیمانی

گزیده

تفاوت حاج‌قاسم با دیگر شهدا چیست؟ بنده فکر می‌کنم رواداری حاج‌قاسم آن وجه برجسته ایشان بود. یعنی واقعاً دنبال جذب حداکثری بود و این نیاز امروز جامعه است. حاج‌قاسم در مسائل مختلف این رواداری را داشت. او حلقه وصل میان رهبر معظم انقلاب و دیگران بود. در روایت داریم ائمه معصومین(ع) فرمودند تا ما محبوب نشویم مردم از ما پیروی نمی‌کنند. حالا ما می‌خواهیم مردم از رهبر معظم انقلاب پیروی کنند. در اینجا به یک حلقه وصلی نیاز است. حاج‌قاسم نمی‌گذاشت فردی از قطار انقلاب پیاده شود. یعنی ما می‌بینیم این شهید به سهم خودش دغدغه کل اجتماع را دارد. سیره حاج‌قاسم به‌روز شده مکتب امام خمینی(ره) و رهبری است و مکتب امامین انقلاب نیز به‌روز شده مکتب اسلام است.

نوید سردادار | تسامح و رواداری در صحنه اجتماع، کنشی چندبعدی و حساس است. به گونه‌ای که اندکی افراط یا تفریط می‌تواند هدف از این کنش را به حاشیه ببرد. در جامعه امروز و در فضایی که سلایق مختلف بروز و ظهور دارند داشتن عقلانیتی برای درک طبقات مختلف اجتماع نیازی حیاتی برای حرکت به سوی قله تمدن اسلامی است. عقلانیتی که دل‌سوزی حقیقی برای اقشار مختلف را به همراه دارد. حاج‌قاسم سلیمانی مظهر و مصداق چنین عقلانیتی است. خردی که چون پولاد در حفظ عقاید و خط قرمزها ایستاده و در برابر هموطن رویه‌ای جز همبستگی اجتماعی ندارد. روزنامه قدس در ارتباط با این کنش حیاتی و خطیر و افقی که در جامعه ما ایجاد می‌کند میزگردی برگزار کرده است. در این نشست میزبان حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجواد نظافت یزدی، استاد و مدیر عالی مدارس علمیه حضرت مهدی(عج) مشهد مقدس و همچنین دکتر محمدرضا قائمی نیک، پژوهشگر و عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشکده علوم اسلامی رضوی بودیم.

■ آمیختن مهربانی و قاطعیت

حجت‌الاسلام والمسلمین نظافت در ابتدای این نشست گفت: حاج‌قاسم مظهر جامعیت اسلام در حد و قواره خودش بود. این همان اسلام ناب و واقعی است. اگر بخواهیم در یک کلمه بگوییم حاج‌قاسم چه ویژگی دارد باید به جامعیت او اشاره کنیم. حاج‌قاسم توانسته مهربانی و قلب رئوف را با قاطعیت و شدت در برابر دشمنان بیامیزد، این کار هر فردی نیست. خیلی‌ها وقتی مهربان هستند در جای خود قاطع نیستند یا برعکس. حاج‌قاسم توانسته پافشاری بر ارزش‌ها را با مدارا و نرمش جمع کند. برخی وقتی بر ارزش‌ها پافشاری می‌کنند چنان است که گویی همیشه باید خشن و دارای دافعه باشند. بعضی هم هنگامی که دچار مدارا و نرمش می‌شوند دیگر ارزش‌ها را از یاد می‌برند. سردار سلیمانی هم اهل جذب حداکثری بود و هم می‌توانست به صراحت نظراتش را بگوید. ایشان عاقل و واقع‌گرا بود یعنی توانسته بود آرمان‌خواهی و واقع‌بینی را با هم جمع کند.

■ انسجام اجتماعی، مظهر عقلانیت حاج‌قاسم

حجت‌الاسلام والمسلمین نظافت در ادامه این گفت‌وگو گفت: یکی از مظاهر عقلانیت حاج‌قاسم توجه به انسجام اجتماعی بود. او دوست داشت دیگران را سوار قطار انقلاب کند و اگر یک نفر گرفتار جدا شدن از جمع نیروهای انقلاب می‌شد سعی می‌کرد او را وصل کند. ما برای همه این مواردی که ذکر شد در تعالیم ائمه معصومین(ع) کدهایی را می‌بینیم؛ مثلاً در روایت داریم اگر کسی ارتباطش را با تو قطع کرد شما تواضع کن و با او ارتباط بگیر و نگذار از جمع نیروهای ارزشی جدا شود. حاج‌قاسم هیچ‌گاه مایه اختلاف نبود بلکه مایه انسجام بود. انسجام اجتماعی آن‌قدر اهمیت دارد که از نظر قرآن برای پرهیز از دوقطبی و شکاف اجتماعی می‌شود حتی «شرک جلی» را تحمل کرد. ما دو نوع شرک داریم؛ شرک جلی و شرک خفی. شرک جلی یعنی همان گوساله‌پرستی یا بت‌پرستی که نخستین مبارزه اسلام با این نوع شرک است. شرک خفی حالت دیگری است که کم‌کم باید آن را تحمل کرد.

دوقطبی‌ها هنگامی که افزایش پیدا می‌کند اصل اسلام ضربه خواهد خورد و ما به شدت محتاج روحیه حاج‌قاسم هستیم که مدل امامین انقلاب هم چنین بوده است. البته این روحیه رواداری با معنویت و فضیلت‌های دیگر مرتبط است. گاهی ما به خاطر ناخالصی‌ها آدم‌ها را دفع می‌کنیم. حاج‌قاسم حقیقتاً مخلص بود و به اسلام فکر می‌کرد. او اهل نماز شب و معنویت بود. اخلاص روی موضع‌گیری صحیح اثر دارد.

■ مدارا یعنی اینکه دخترمان را به پناه دشمن نبریم

حاج‌قاسم نمی‌گوید بی‌حجابی خوب است اما می‌گوید همان دختر کم‌حجاب هم دختر من است. مدیر عالی مدارس علمیه حضرت مهدی(عج) ادامه داد: میان اینکه ما بخواهیم رسماً قانون حجاب را تضعیف کنیم و یا با قانون‌شکنی مقابله سخت نکنیم فرق است. قانون ممنوعیت آنتن ماهواره هنوز وجود دارد اما مقابله‌ای وجود ندارد، این ناشی از یک واقع‌بینی و عقلانیت عملی است. ما می‌بینیم خود ائمه معصومین(ع) نیز چنین هستند. شاید دشمن بدش نمی‌آمده است که ما مقابله سخت کنیم تا حجاب را وسیله سرنگونی و براندازی قرار دهد. ولی نظام با هوشمندی سعی کرده در این قضیه با دشمن خود درگیر نشود. بنابراین استقامت در روی کاغذ و به عنوان قانون یک چیز است و اینکه چه مراحلی باید طی کنیم تا این موضوع نهادینه شود داستان دیگری است. بسیاری از اصول قانون اساسی ما هنوز نهادینه نشده است. در مقابله سخت باید ببینیم چه می‌دهیم و چه بدست می‌آوریم؟ ما باید الزام را با فرهنگ‌سازی همراه کنیم تا آنچه واجب است شیرین شود. حاج‌قاسم نمی‌گوید بی‌حجابی خوب است اما می‌گوید همان دختر کم‌حجاب هم دختر من است. اینکه شهید می‌گوید او دختر ماست یعنی اینکه باید یک راه‌حلی پیدا کنیم تا او موضوع را بپذیرد. اگر هم نمی‌پذیرد فعلاً آن را مسکوت بگذاریم و مدارا کنیم. مدارا یعنی اینکه او را به پناه دشمن نبریم. ما داشتیم آدم‌هایی را که در جوانی بدحجاب و بی‌نماز بودند اما به میانسالی که رسیدند خوب شدند و کم‌کم از آن حال و هوا خارج شدند و توبه کردند.

■ رواداری یعنی مصلحت‌اندیشی عقلایی و الهی

حجت‌الاسلام نظافت ادامه داد: ما در رواداری مصلحت اندیشی‌های عقلایی و الهی داریم. دو نوع مصلحت‌اندیشی وجود دارد؛ یک نوع آن به مصلحت اندیشی‌هایی برمی‌گردد که برای هوس‌هایمان است. یک نوع دیگر هم مصلحت‌اندیشی الهی است که عقلایی است. مثال این موضوع خود حضرت امیرالمؤمنین(ع) است. ما از ولایت چیزی بالاتر داریم؟ ولی می‌بینیم امیرالمؤمنین(ع) از حق خود کنار می‌کشند. ایشان گفت مسئله‌ای مهم‌تر از ولایت وجود دارد و آن اسلام است. ولایت روح اسلام است منتها اگر این پیکره نماند ولایت هم نمی‌ماند.

■ وجه برجسته حاج‌قاسم رواداری ایشان بود

در قسمت دیگری از این نشست، حجت‌الاسلام والمسلمین نظافت افزود: اگر بخواهیم اصل نظام اسلامی بماند گاهی باید یک‌سری چیزها را فعلاً غمض عین کرد و کوتاه آمد سپس برای آن نقشه کشید. حتی در ارتباط با نبرد نظامی که عقب‌نشینی حرام است قرآن در دو مورد این عقب‌نشینی را روا می‌دارد؛ یکی عقب‌نشینی برای حمله دوباره و دیگری عقب‌نشینی برای ملحق شدن به گروهی دیگر برای هجوم. ما این را مصلحت‌اندیشی عقلایی می‌گوییم. مسئله رواداری اجتماعی را هم از نظر عقلانیت می‌توان نگاه کرد و هم از منظر مصلحت‌اندیشی که سیره اولیای خدا بوده است. همچنین این موضوع مهم را از نگاه همزیستی مسالمت‌آمیز می‌توان دید. ائمه معصومین(ع) با دیگران همزیستی مسالمت‌آمیز داشتند. ما نمی‌توانیم جنگ داخلی راه بیندازیم. قدرت ما مردم ما هستند. اسلحه برای دشمن بیرونی و معاند داخلی است. ما نباید بی‌جهت مردم را مقابل نظام قرار دهیم. رهبر معظم انقلاب، حاج‌قاسم را به عنوان یک مکتب معرفی می‌کنند و می‌گویند او را به چشم یک مکتب، راه و یک مدرسه درس‌آموز نگاه کنید. ایشان برای هیچ شهیدی چنین جمله‌ای نگفتند. تفاوت حاج‌قاسم با دیگر شهدا چیست؟ همه دارای روحیه جنگاوری، فداکاری، یتیم‌نوازی و نماز شب بودند اما بنده فکر می‌کنم رواداری حاج‌قاسم آن وجه برجسته ایشان بود. یعنی واقعاً دنبال جذب حداکثری بود و این نیاز امروز جامعه است. حاج‌قاسم در مسائل مختلف این رواداری را داشت. او حلقه وصل میان رهبر معظم انقلاب و دیگران بود. در روایت داریم ائمه معصومین(ع) فرمودند تا ما محبوب نشویم مردم از ما پیروی نمی‌کنند. حالا ما می‌خواهیم مردم از رهبر معظم انقلاب پیروی کنند. در اینجا به یک حلقه وصلی نیاز است. حاج‌قاسم نمی‌گذاشت فردی از قطار انقلاب پیاده شود. یعنی ما می‌بینیم این شهید به سهم خودش دغدغه کل اجتماع را دارد و نمی‌گوید موضوعات به من ربطی ندارد.

فرق میان تساهل درست و تساهل غلط بر سر عقلانیت است. تساهل درست می‌گوید بد را بدتر نکن بلکه کنشی داشته باش تا نتیجه بگیری و واقعیت‌ها را نگاه کن تا خدای نکرده اهم را فدای مهم نکنی. اهم توحید است. اهم بنیان اسلام و اصل محبت اهل بیت(ع) است. رواداری اجتماعی محدود به موضوع خاصی نیست و عرصه‌های مختلف را در بر می‌گیرد. برای مثال رواداری اجتماعی برای پایداری خانواده نیز مهم است. برای همسایه هم این موضوع وجود دارد. در روایت داریم همسایه خوب آن فردی نیست که خوبی کند بلکه کسی است که بدی را تحمل می‌کند.

■ درک عمیق حاصل ارتباط شهید با اقشار جامعه

دکتر محمدرضا قائمی نیک در ادامه این میزگرد گفت: حاج‌قاسم به دلیل ارتباط نزدیکش با اقشار ضعیف و پایین جامعه در جریان مشکلات و دغدغه‌های گروه‌های مختلف مردم بود. درگیری با زندگی روزمره مردم پایین جامعه این تأثیر را روی زندگی شهید می‌گذارد تا این درک را عمیقاً پیدا کند که حتی الزام به نماز و احکام اولیه و ثانویه شرایطی می‌خواهد. در یکی از خاطرات شهید هست که وقتی ایشان به کرمان می‌رفت پیش از اینکه به خانه خودش برود، جانبازی که قادر به انجام امور خود نبوده را کمک می‌کرد. اینکه شخصی بفهمد فردی که جانبازی دارد و نمی‌تواند بعضی از کارها را به دلایل اقتصادی، جسمانی و یا حتی فرهنگی انجام دهد و بعد سعی کند در بالاترین مناصبی که دارد متوجه کف جامعه باشد این آگاهی را به وجود می‌آورد که جامعه باید توانایی انجام احکام را داشته باشد و این موضوع سبب می‌شود شهید به امور مختلف نگاه عقلانی داشته باشد. این نگاه عقلانی موجب می‌شود فرد این منظر را پیدا کند که اگر برای مثال دارد بی‌حجابی به صورت عمدی یا سهوی صورت می‌گیرد شرایط آن فراهم نبوده است. شاید از همین جا بشود تفاوت رواداری غربی و رواداری اسلامی را فهمید. ما در طرف مقابل نظریات لیبرال زیادی داریم که طبق ایده تساهل دینی باید دین را کنار گذاشت و به حیطه خصوصی برد تا جنگ پایان یابد. در همین ارتباط از ایده تساهل به محدود کردن دین رسیدند و در نهایت هم «بی‌اهمیت کردن دین» را نتیجه گرفتند. به تعبیر دیگر در نگاه غربی و سکولار چون به فکر تغییر شرایط در راستای اجرای احکام دینی نیستیم شرایط فرد را مجبور می‌کند که حکم خدا به طور کلی تعطیل شود. در حالی که در نگاه اسلامی ما می‌بینیم که یک نوع سکوت در حفظ تقید داریم، یعنی فعلاً شرایط نیست. تصور من این است که رفتن مردم پس از خلیفه سوم به سراغ حضرت امیر(ع) به صورت ناگهانی نبوده است و حضرت علی(ع) در صحنه اجتماعی فعال بودند.

■ مدارا با دختر بدحجاب و نگاه امتی به مقوله حجاب

این پژوهشگر در ادامه افزود: مسئله رواداری با نظر به جمله‌ای که حاج‌قاسم سلیمانی در مورد تعامل و مدارا با آن دختر بدحجابی که او را هم فرزند خود می‌داند، در فرمایشات رهبر معظم انقلاب نیز وجود دارد. من همیشه برایم این مسئله بود که رهبر معظم انقلاب که شاید سرسخت‌ترین فرد در حفظ قانون حجاب باشند چگونه بیاناتی نیز در مورد مدارا با افراد کم‌حجاب دارند. شهید مطهری یک تفاوتی بین مفاهیم جمعی مثل امت، ملت و نظایر این‌ها و فرد می‌گذارد و معتقد است امت‌ها طبق آیات قرآن اجل دارند. یعنی بعضی از فرامین الهی معطوف به خود امت‌هاست و امت‌ها باید یک چیزهایی را رعایت کنند. بخشی از احکام هم مربوط به فرد در امت است. تصور بنده این است که قانون حجاب در نظام اسلامی به عنوان یک حکم شرعی بعد از انقلاب تبدیل به صفت امت شده است. یعنی الان ما در سطح جهان که می‌نگریم کشورهای اسلامی داریم مانند عراق اما دیده می‌شود که در همین عراق در شهر بغداد وضع حجاب درست نیست اما در نجف و کربلا حجاب برقرار است. بنابراین نمی‌توانیم بگوییم امت عراق متصف به رعایت حدود شرعی در ارتباط با موضوع حجاب است. اما آن چیزی که در انقلاب اسلامی شکل می‌گیرد و اهمیت دارد این است که ما الان مفهوم امت را به مثابه ویژگی داریم که دارد حدود شرعی را رعایت می‌کند و امت اسلامی همچنان بی‌حجابی را یک منکر می‌داند. به نظر می‌رسد تبدیل شدن یک حکم شرعی به یک صفت امت خیلی اهمیت دارد.

گفت‌وگو

هاشم الحیدری معاون فرهنگی سابق الحشدالشعبی در گفت‌وگو با قدس مطرح کرد

فتح دل‌ها؛ خون‌بهای حاج قاسم

زینب اصغریان - علی احمدی | روابط ایران و عراق، فراز و فرود عجیب و غریبی داشته است ما به‌ناچار سال‌ها علیه هم جنگیدیم و اکنون سال‌هاست در کنار هم می‌جنگیم و ترور سردار سلیمانی به دست آمریکای جنایتکار در خاک عراق، فصل جدیدی از روابط ما با این کشور را رقم زد و پیوند عمیق معنوی ایجاد کرد. شهادت سردار عزیز ما در کنار ابومهدی المهندس - جانشین فرمانده الحشدالشعبی - و مراسم تشییع باشکوه رهبران جبهه مقاومت، چهره درخشانی از مردم عراق را به نمایش گذاشت. داغی که در کلام رهبران جبهه مقاومت در این کشور خود را نشان داده است. دقایقی را با هاشم الحیدری دبیرکل جنبش اسلامی عهدالله و معاون فرهنگی سابق الحشدالشعبی به گفت‌وگو نشستیم.

■ آیا هنوز یاد حاج قاسم در عراق زنده است؟ برخی می‌گویند به عراقی‌ها پول می‌دهند تا عکس حاج قاسم را عَلَم کنند!

راجع به شخص حاج قاسم، با اینکه حمله رسانه‌ای آمریکا و برخی رسانه‌ها علیه جمهوری اسلامی بوده است و شهید حاج قاسم و ابومهدی را به تمسخر گرفته‌اند، اما در اربعین در موکب‌ها نام حاج‌قاسم به وضوح وجود دارد. همه جا عکس حاج قاسم موجود است نه اینکه جمهوری اسلامی به عراق پول داده باشد این عکس‌ها را منتشر کنند خیر! کار خود مردم عراق است. خود جوانان عراق این کار را انجام می‌دهند.

■ چرا باوجود تصویب قانون اخراج نیروهای آمریکایی از عراق، این قانون اجرا نشده است؟ چراکه اخراج آمریکا از منطقه به عنوان خون‌بهای حاج قاسم مطرح شده است.

پس از تصویب قانون اخراج نیروهای آمریکایی، راهپیمایی بزرگی در عراق اتفاق افتاد. اما از آن زمان تاکنون مشکلات داخلی درباره انتخابات و اختلاف‌هایی بین گروه‌های شیعه وجود داشته است و البته آمریکا به دنبال تشدید این اختلافات بود تا اختلافات بین رهبران شیعه افزایش یابد و قضیه مهم اخراج سربازان آمریکایی فراموش شود. جایگاه حاج قاسم به‌خصوص در میان شیعیان و حتی در میان اهل سنت بسیار جدی است چون واقعاً ما جز خیر از حاج قاسم ندیدیم. وی در زمانی با دستور رهبرمعظم انقلاب در میان عراقی‌ها حاضر شد؛ در شرایطی که موصل سقوط کرد و خبرهایی منتشر شد که داعش قصد حضور در سامرا را دارد و نقشه‌ای هم منتشر کردند. فاصله زمانی بین موصل و سامرا تقریباً ۴-۳ ساعت است. در آن زمان، وقتی موصل سقوط کرد نه ارتشی مانده بود نه نیروی دیگری حضور داشت. همه فرار کرده بودند در مناطق شمال بغداد همه پا به فرار گذاشته بودند. نقشه داعش حضور در سامرا بود که حرم را می‌خواستند تخریب و نبش قبر کنند و قصد داشتند مشابه انفجار ۲۰۰۶ اتفاقاتی بیفتد.

حضور داعش در سامرا طبیعی بود، چراکه خلأ امنیتی در آن منطقه وجود داشت. آنجا بود که حاج قاسم بعد از چند ساعت حاضر شد. جالب آنجا بود که این مسئله پیش از فتوای آیت‌الله سیستانی بود. فتوا روز جمعه صادر شد و در نماز جمعه کربلا اعلام عمومی کردند. فتوای حضور مردم عراق مبنی بر جهاد در مقابل داعش منتشر شد. حاج قاسم خیلی سریع حاضر شدند. یادم است در بغداد، در منطقه کاظمین بودیم که حاج قاسم آمد و سریع به سمت سامرا حرکت کرد و حرکت ایشان واقعاً شهادت‌طلبانه بود که با همراهی نیروهای ایرانی و عراقی در شرایط بسیار سخت صورت گرفت. هنوز الحشدالشعبی تشکیل نشده بود و روزهای اول حضور نیروها بود. حتی سیدحسن نصرالله در سخنرانی خود پس از شهادت حاج قاسم اعلام کرد حرکت قافله چند ماشین از بغداد به سمت سامرا در حالی اتفاق افتاد که این منطقه بین بغداد و سامرا کاملاً توسط تکفیری‌ها سقوط کرده بود. این ماشین‌ها سلاح را در این شرایط حمل کردند. وقتی حاجی رسید و حرکت کرد همه دیدند که اولین ماشین، همان ماشین حاج قاسم است. حتی شنیدم سیدحسن به حاج قاسم گفتند چرا شما در ماشین اول حرکت کردید؟ خطرناک است. حاج قاسم گفتند اگر من در ماشین اول نبودم کسی نبود که جلو برود. چون شرایط سختی بود. بسیار بسیار سخت بود. فضا فضای فرار کردن بود. فضای عدم مقابله با داعش بود.

■ از شهادت سردار برایمان قدری بگویید.

بعد از همین حوادث بود که حاج قاسم به شهادت رسید. آن هم در فرودگاه بین‌المللی در وسط بغداد ... نمی‌خواهم از وی با عنوان «مسلم بن عقیل دوم» یاد کنم ولی...

■ به عنوان آخرین سؤال، آیا شما معتقدید انتقام سردار سلیمانی گرفته شده است؟

من واقعاً خودم خجالت می‌کشم که هنوز انتقام خون حاج قاسم گرفته نشده است. من هنوز ادای دین کوچک به این شهید نداشته‌ام.

خون حاج قاسم خون یک مرد نیست. خون یک کشور (جمهوری اسلامی ایران) نیست. خون جبهه مقاومت است. یعنی وقتی آمریکا حاج قاسم را به شهادت رساند و با تصمیم ترامپ و کل نظام آمریکا و نظام سلطه، این اتفاق افتاد این به معنای مقابله با کل جریان مقاومت است. یعنی این خون، خون حزب‌الله هم هست. خون انصارالله هم هست. خون الحشدالشعبی هم هست. خون مقاومت در نیجریه، کشمیر، پاکستان، افغانستان و ایران هم هست.

باید بیشتر در این زمینه کار کرد. تا بحث انتقام سخت بین خود مردم فرهنگ شود. نسل جدید باید بفهمد. بحث انتقام سخت فقط به معنای خروج آمریکایی‌ها از پایگاه‌های مستقر در عراق نیست. رهبر انقلاب هم یک بار اشاره کردند. بحث تفکر است. خروج آمریکا از فکر مردم است. بحث خروج آمریکا از دل‌های مردم است. من فکر می‌کنم حضور پررنگ خط امام خمینی(ره) در عراق یکی از مهم‌ترین انتقام‌های سخت برای خون‌بهای حاج قاسم است. چون هدف حاج قاسم اعتلای اسلام و ولایت بود تنها فقط خاک و زمین اهمیت نداشت، فتح دل‌ها و عقل‌ها مهم‌ترین کاری است که باید اتفاق بیفتد. انتقام سخت در واقع همان تحقق اهداف و آرزوهای حاج قاسم و ابومهدی بود. یکی از مهم‌ترین آرزوهای حاج قاسم همان مسئله «آزادی فلسطین» است. همه باید دنبال این اهداف باشیم. به همین خاطر این بحث که چند موشک را جمهوری اسلامی پرتاب کرد از زبان رهبری به عنوان «سیلی» تعبیر شد. این مهم است و دشمن می‌داند قدرت جمهوری اسلامی تا چه اندازه‌ای است اما این کافی نیست. باید به دنبال تأثیرگذاری بر قلب‌ها و خِردهای مردم رفت.

در حاشیه

راهبردمان تکثیر سردار سلیمانی‌ها در منطقه‌است

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در بیانیه‌ای به‌مناسبت سالگرد شهادت سردار سلیمانی عنوان کرد: با اقتدا به شهید قدس، هزاران بار جان خود را فدای ملت ایران می‌کنیم. تکثیر سردار سلیمانی‌ها و ترویج مکتب حاج قاسم در ایران و منطقه راهبرد سپاه است. به گزارش تسنیم، در این بیانیه آمده است: شهید حاج قاسم سلیمانی به برکت ایمان، اخلاص، انگیزه، اراده، شجاعت، عمل انقلابی و باورهای عمیق و راستین به قدرت الهی و نهراسیدن از دشمن، اسوه و اسطوره ماندگار جبهه مقاومت ضد استکباری جهان است که کارنامه و اندیشه‌های او هم اینک راهگشای محور مقاومت شده است.

معرفی کتاب

هفت کتابی که با موضوع حاج قاسم منتشر شده است

کلماتی که برای قهرمان خلق شدند

خدیجه زمانیان | برای آشنایی بیشتر با زندگی و زمانه حاج قاسم سلیمانی به چیزی بیشتر از یادداشت‌های کوتاه نیاز است و بی‌شک مطالعه کتاب‌هایی که درباره ایشان منتشر شده، یکی از بهترین راه‌های شناخت عمیق حاج قاسم است. در ادامه نگاهی انداخته‌ایم به کتاب‌هایی که در این سه سال درباره سردار شهید حاج قاسم سلیمانی منتشر شده است.

«سیل و سردار»؛ حضور در سیل خوزستان

کتاب «سیل و سردار»؛ مجموعه‌ای از خاطرات حضور سردار سلیمانی و ابومهدی المهندس در سال ۱۳۹۸ در جمع مردم سیل‌زده خوزستان است که یادآور خاطرات آخرین روزهای حیات پربرکت او محسوب می‌شود. تحقیق این کتاب برعهده مصطفی شالباف و جعفر الهایی بوده و تدوین آن توسط محمدعلی بخشی‌پور صورت گرفته که توسط انتشارات «راه‌یار» منتشر شده‌است. کسی که به‌مقوله نظامی از منظر بشردوستی می‌نگرد پس حتماً برای حوادثی همچون سیل نیز نمی‌تواند بی‌تفاوت باشد. این ویژگی هم در زلزله هولناک بم و هم در سیل مهیب خوزستان، بیش از پیش در حاج‌قاسم سلیمانی نمایان شد.

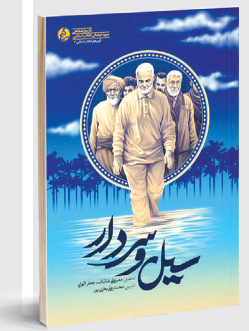

«از چیزی نمی‌ترسیدم»؛ زندگی‌نامه خودنوشت

کتاب «از چیزی نمی‌ترسیدم»، زندگی‌نامه خودنوشت سردار سلیمانی است که توسط انتشارات مکتب حاج قاسم منتشر شده است. این کتاب که شامل دستنوشته‌های شخصی شهید سلیمانی از دوران کودکی و زندگی در روستای قنات ملک کرمان تا میانه مبارزات انقلابی در سال ۵۷ است؛ شرح زندگی مردی است از دل روستایی دورافتاده در کرمان که چند دوره از زندگی ساده و کوتاهش را روایت کرده و نشان می‌دهد که چگونه از چوپانی به جایگاه بلندی رسید. انتخاب نام کتاب در واقع برگرفته از داستانی است که خود سردار در کتاب نقل می‌کند.

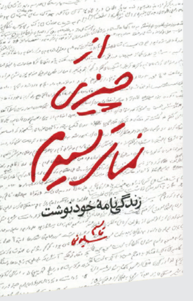

«خادم الرضا(ع)»؛ هشت الگوی رفتاری

رمان «خادم الرضا(ع)» که توسط مؤسسه چاپ و نشر روزنامه قدس منتشر شده بر پایه مستند خادم الرضا(ع) کلید خورده است. رمان به‌نیت امام رضا(ع)، به هشت ویژگی در سبک زندگی شهید سلیمانی، مانند «احترام به پدر و مادر»، «خدمت خالصانه» و «مدیریت و تدبیر» پرداخته است. با مطالعه خاطرات و منش و رفتار شهید سلیمانی و تطبیق دادن آن با روایات امام رضا(ع)، می‌توان به الگو بودن امام هشتم(ع) در سبک زندگی این سردار شهید جهان اسلام پی برد. مستند «خادم الرضا(ع)» تصاویری دیده نشده از حضور ایشان در حرم مطهر رضوی را به تصویر کشیده بود.

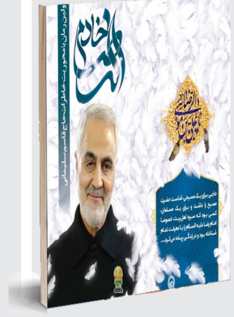

«شاید پیش از اذان صبح»؛ خاطره‌ها و دلنوشته‌ها

کتاب «شاید پیش از اذان صبح» اثری در وصف سردار حاج قاسم سلیمانی به قلم احمد یوسف‌زاده، نویسنده «آن بیست و سه نفر» و شامل خاطرات و دلنوشته‌هایی برای آن شهید است. یوسف‌زاده در این کتاب با مخاطب قرار دادن حاج قاسم دلنوشته‌ها و خاطره‌های سال‌های دور و نزدیک را با او مرور می‌کند. مخاطب با خواندن این روایت‌ها که توسط نشر سوره مهر منتشر شده، می‌تواند به تصویری نسبتاً جامع از شهید سلیمانی در عرصه‌های مختلف فکری، فرهنگی، سیاسی و حتی اجتماعی برسد.

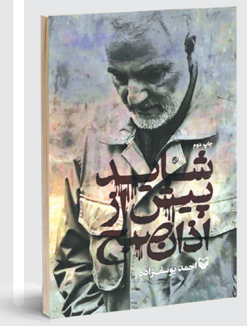

«پیا یَل»؛ روایت بختیاری‌ها از شهادت

«پیا یَل»؛ خاطرات مردم چهارمحال و بختیاری از ایام شهادت حاج قاسم سلیمانی است که تحقیق آن برعهده فرزانه گنجی بوده و تدوین آن توسط فاطمه ابوالقاسمی دهنوی صورت گرفته است. درباره شخص حاج‌قاسم و ابومهدی و یاران شهیدشان گفته‌اند و از این پس هم بسیار خواهند گفت، اما حاشیه‌هایی در متن شهادت سردار و یارانش وجود دارد که اگر قصه‌های این تشییع عظیم، مثل داستان پیرزن و دوک نخ و سودای یوسف، روایت شود، جلال و جمال شخصیت شهدا را زیباتر نمایش می‌دهد. کتاب «پیا یَل» با همین منظور توسط انتشارات «راه یار» منتشر شده‌است.

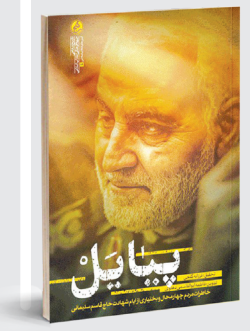

«حاج قاسم ۱ و ۲»؛ روایت از دیگران

«حاج قاسم ۱» نوشته علی‌اکبر مزدآبادی تنها کتابی است که در زمان حیات سردار سلیمانی در سال ۹۴ تدوین شد، اما به دلیل خصوصیات اخلاقی خاصی که این شهید داشت اجازه نداد در زمان حیاتش منتشر شود. «حاج قاسم ۱» شامل صحبت‌ها و خاطرات ایشان از زمان جنگ به‌صورت شفاهی و مکتوب درباره شهدای جنگ است مانند شهید میرحسینی، شهید زنگی‌آبادی و شهید زندی. کتاب «حاج قاسم ۲» نیز پس از شهادت ایشان در بهمن‌ماه ۹۹ منتشر شد. این کتاب شامل خاطرات دیگران از حاج قاسم و نقش لشکر ۴۱ ثارالله است.

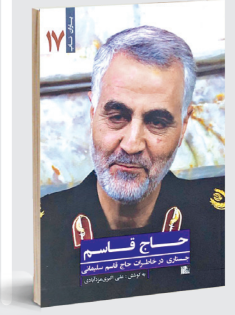

«من محافظ حاج قاسمم»؛ در رکاب حاج قاسم

«من محافظ حاج قاسمم»؛ خاطرات شفاهی پاسدار شهید وحید زمانی‌نیا از محافظان همراه شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی است که توسط انتشارات شهید کاظمی منتشر شده است. این اثر در قالب داستان مینی‌مال یکی از مجموعه کتاب‌های «محافظان آسمانی» است که برای سه تن از محافظان همراه شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی در فرودگاه بغداد به نگارش درآمده است. شهید وحید زمانی‌نیا با اینکه سنش کم بود ولی خیلی زود محافظ سردار سلیمانی شد. سرانجام او در کنار شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی در فرودگاه بغداد دعوت حق را لبیک گفت.